

‘Er wordt meer van mensen gevraagd dan vroeger’

Aandacht is een van de meest gebruikte begrippen in de psychologie. Problemen met aandacht zijn een symptoom van talloze stoornissen en voor elke test is aandacht nodig. Het meest gebruikte instrument om aandacht en concentratie te meten is de d2. Paul Oosterveld is auteur van de recent verschenen d2 voor kinderen en adolescenten.

Tekst: Simon Nak

Ben je opvallende dingen tegengekomen bij het maken van de nieuwe normering?

‘Het leuke aan het uitwerken van de d2 is dat je de houding van een kandidaat meteen terugziet in de scores. Als iemand heeft zitten rommelen, springt zo’n score er heel sterk uit. Dat is een kracht van de test, en maakte het analyseren van de gegevens makkelijker. Verder kwam ik bij de resultaten van studenten een paar keer een kandidaat tegen die de regels helemaal kon afmaken en voor die regel de maximale score behaalde. Dat is knap, ik zou het niet kunnen. Bij kinderen komt dat niet of nauwelijks voor en hetzelfde geldt voor oudere volwassenen. Dat sluit aan bij het beeld dat het maximale concentratieniveau van mensen toeneemt tot ongeveer hun eenentwintigste. Daarna begint het al heel langzaam af te nemen.’

Is concentratie tegenwoordig belangrijker dan vroeger?

‘De eisen zijn tegenwoordig hoger dan vroeger. Zo zijn er minder heel simpele banen, veel daarvan worden geautomatiseerd of verdwijnen naar het buitenland. Vergeleken met vroeger wordt er op het werk denk ik meer van mensen gevraagd. Neem bijvoorbeeld het streven van politici en bedrijven om van Europa een kenniseconomie te maken. Dat kan alleen door wat je van mensen eist te verhogen. Mensen moeten meer kunnen, waardoor aandachtsproblemen als ADHD ook meer opvallen.’

Kun je omschrijven wat de d2 nou precies meet?

‘Kort gezegd: concentratievermogen. Het wordt ook vaak volgehouden aandacht genoemd; dat is naar mijn mening hetzelfde. Het meten van volgehouden aandacht betekent niet dat je urenlang moet testen. Mensen zijn nooit lang achter elkaar ononderbroken geconcentreerd. De d2 werd oorspronkelijk in Duitsland ontwikkeld voor een instituut dat vrachtwagenchauffeurs wilde testen. Dat gaat prima met de d2. Ook tijdens het autorijden bestaat volgehouden aandacht altijd uit korte episodes van hooguit een paar minuten concentratie.’

Wanneer is het meten van aandacht nuttig?

‘Als een kind op school niet goed functioneert, is de d2 een snelle manier om te onderzoeken of dat aan de aandacht van het kind ligt. In het verlengde daarvan ligt het gebruik in de psychologische diagnostiek. Denk aan ADHD, maar ook zwaardere diagnoses. Er zijn talloze psychische stoornissen waarbij de aandacht verstoord raakt. Met een vergelijkbaar doel wordt de d2 in de farmacologie ingezet. Veel medicijnen hebben in de bijsluiting staan: ‘Kan het concentratievermogen en de rijvaardigheid beïnvloeden.’ Om zoiets te testen moet je de

aandacht wel kunnen meten. Daarnaast zijn er veel beroepen waar aandacht en concentratie een grote rol spelen, bijvoorbeeld werkzaamheden waarbij veel met cijfers gewerkt wordt. Bij werving en selectie kan de d2 dus nuttig zijn. Ook wordt de test in de sportpsychologie gebruikt. Voor veel sporten is concentratie ontzettend belangrijk. En er zijn inmiddels honderden wetenschappelijke artikelen verschenen waar de d2 in toegepast wordt. Het is in Duitsland één van de meest gebruikte psychologische tests.'

Wat maakt de d2 tot een goede test?

'Het lijkt een simpel testje, maar er is heel goed nagedacht over het stimulusmateriaal. Als je aandacht meet met bijvoorbeeld het oplossen van sommetjes, zoals dat vroeger wel gebeurde, dan speelt daar vanzelf ook de rekenvaardigheid een rol. De tekens van de d2 kent iedereen, daardoor zijn het geschikte stimuli: er zijn geen andere vaardigheden nodig voor het invullen van de test. Ook de afname zelf zit slim in elkaar. Door de regels af te breken kun je een maximale prestatie meten, zonder dat de test heel lang duurt. Bovendien blijkt in de praktijk dat de d2 betrouwbare en valide resultaten oplevert. Er wordt veel gediscussieerd over de samenhang die vaak gevonden wordt tussen aandachtstests en bijvoorbeeld intelligentietests. De vraag is dan of aandacht een onderdeel is van intelligentie. Persoonlijk lijkt het me heel logisch dat aandacht samenhangt met de resultaten op een intelligentietest. Je moet je nou eenmaal kunnen concentreren om een test goed in te vullen.'

Dr. Paul Oosterveld is als methodoloog werkzaam bij TNS-NIPO. Hij is in 1996 aan de Universiteit van Amsterdam gepromoveerd en was daar vijf jaar werkzaam als universitair docent. Hij schreef de handleiding en analyseerde de normgegevens van de nieuwe d2 aandachts- en concentratietest voor kinderen en adolescenten.